

Bartosz Wójtowicz, Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Gdański

ŚWIADOMOŚĆ INWESTYCYJNA STUDENTÓW W 2025 ROKU

Abstrakt

W artykule przeprowadzono badanie studentów polskich uczelni wyższych, w którym zweryfikowano ich wiedzę i świadomość inwestycyjną. Badanie pozwala zweryfikować aktualny stan wiedzy studentów oraz ich własną ocenę swoich umiejętności, dostarczając danych istotnych dla instytucji edukacyjnych, pracodawców oraz podmiotów formułujących polityki publiczne. Celem artykułu jest zbadanie świadomości inwestycyjnej studentów polskich uczelni na podstawie ankiety opartej na teście wiedzy oraz pytaniach samooceny (pytania obiektywne i subiektywne). Badanie wskazuje na to, że studenci zawyżają swoją wiedzę inwestycyjną, a ich rzeczywista wiedza jest statystycznie przeciętna lub słaba. Zauważalnym problemem, który został dowiedziony w badaniu, jest fakt chęci studentów do rozwoju swojej wiedzy i świadomości inwestycyjnej, ale nie widzą oni ku temu sposobności.

Słowa kluczowe: inwestycje, świadomość, giełda, akcje

Wprowadzenie

Instrumenty finansowe i ich powszechna dostępność w XXI wieku stanowią istotny element współczesnych gospodarek rynkowych, umożliwiając przepływ kapitału między podmiotami dysponującymi nadwyżkami finansowymi, a podmiotami poszukującymi finansowania. Różne instrumenty (np. akcje lub obligacje korporacyjne) różnią się charakterystyką praw własności, profilem ryzyka oraz mechanizmami uczestnictwa w zyskach, dlatego znajomość ich właściwości ma istotne znaczenie dla racjonalnego podejmowania decyzji inwestycyjnych.

System gospodarki kapitalistycznej jednak wiąże się również z ryzykiem finansowym. Ryzyko podejmują zarówno przedsiębiorstwa, jak i inwestorzy indywidualni. W związku z dużym stopniem złożoności gospodarek, niemożliwym jest posiadanie pewności co do powodzenia inwestycji. Zależy to od wielu czynników, również takich, które są niezależne od podmiotów. Tym samym jest to jeden z argumentów sceptyków inwestycji bądź osób nieposiadających wiedzy i umiejętności inwestycyjnych. Podmioty takie wykazują przesadną awersję do inwestycji ze względu na ryzyko utraty kapitału. W 1979 roku D. Kahneman

i A. Tversky wykazali, że strata jest przez ludzi odczuwalna ponad dwa razy silniej niż równoważny zysk¹.

Interesującą grupą, którą warto zbadać są studenci polskich uczelni. Wnioski płynące z takiego badania mogą być przydatne dla wielu podmiotów w przyszłości, ponieważ założyć można, że zdecydowana większość studentów pierwszego i drugiego stopnia, to osoby wchodzące dopiero na rynek pracy (większość studentów w Polsce stanowią osoby w wieku poniżej 22 lat)², a tym samym dopiero zyskujące doświadczenie, umiejętności oraz kapitał finansowy. Oznacza to, że większość studentów to osoby początkujące, które dopiero poznają możliwości oferowane przez różne rynki. Jednocześnie, z uwagi na brak doświadczenia, są one szczególnie narażone na zagrożenia wynikające zarówno z psychologii, jak i specyfiki poszczególnych instrumentów finansowych.

Celem artykułu jest zbadanie świadomości inwestycyjnej studentów polskich uczelni na podstawie ankiety opartej na teście wiedzy oraz pytaniach samooceny (pytania obiektywne i subiektywne). Przyjętą hipotezą badawczą jest niska świadomość inwestycyjna wśród studentów, która wynika z obawy przed stratą kapitału oraz brakiem umiejętności inwestycyjnych.

W celu opracowania artykułu przebadano studentów różnych polskich uczelni za pomocą przygotowanego badania ankietowego. W artykule wykorzystano analizę literatury – artykułów i raportów z badań, które poruszały podobne zagadnienia. Następnie przeprowadzono badanie oraz dokonano analizy wyników. Artykuł zakończono podsumowaniem przeprowadzonych badań oraz przedstawieniem wniosków sformułowanych na podstawie przeprowadzonej analizy.

1. Teoria inwestycji

Najważniejszym elementem związanym z zagadnieniem inwestowania jest właściwe rozpoznanie inwestycji i spekulacji. Oba pojęcia są często mylone przez osoby nieposiadające wiedzy inwestycyjnej, a brak znajomości obu terminów może prowadzić do poważnych konsekwencji finansowych oraz błędów w statystykach. Tego typu błędy związane z niepoprawnym rozumieniem terminów spekulacji i inwestycji mogą prowadzić do społecznego strachu przed inwestycjami jako mechanizmem bardziej niebezpiecznym niż ma

¹ D. Kahneman, A. Tversky, Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk, „Econometrica”, vol. 47, nr 2, 1979, s. 263–291.

² Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Podsumowanie projektu EUROSTUDENT 8, <https://www.gov.pl/web/nauka/podsumowanie-projektu-eurostudent-8> (dostęp: 12.08.2025).

to miejsce w rzeczywistości. Zgodnie z definicjami spekulacja określana jest jako „technika wykupu, przetrzymywania i odsprzedaży dóbr lub walorów w celu wyciągnięcia korzyści z fluktuacji ich ceny”³. Inwestowanie natomiast określane jest jako „wyrzeczenie się bieżącej konsumpcji na rzecz przyszłych (kryterium czasu) i niepewnych (kryterium ryzyka) korzyści”⁴. Innym, jeszcze prostszym rozróżnieniem spekulacji i inwestycji może być stwierdzenie, że „spekulant zarabia na giełdzie jako takiej, a inwestor tylko za jej pośrednictwem”⁵. Wiąże się to z tym, że zagadnienie inwestycji polega na lokowaniu środków w wartość (reprezentowaną np. przez przedsiębiorstwo), natomiast spekulacja to antycypowanie przyszłych ruchów ceny, a tym samym sama giełda odgrywa znaczącą rolę. Benjamin Graham już w roku 1934 określił różnicę między spekulacją a inwestycją za pomocą następującej sentencji: „operacja inwestycyjna to taka, która dzięki starannej analizie, obiecuje bezpieczeństwo oraz zadowalającą rentowność zaangażowanej kwoty. Operacje nie spełniające tych wymogów są spekulacjami”⁶. Ta definicja w znacznym stopniu wiąże się z przeprowadzanym badaniem. Wskazuje ona na to, że brak wiedzy inwestycyjnej (potrzebnej do wykonania analizy) to spekulacja. Oznacza to tyle, że osoby (na potrzeby tego artykułu studenci), które inwestują według własnego uznania bez rzetelnego przygotowania merytorycznego lub wyłącznie na podstawie niesprawdzonych opinii innych podmiotów, zachowują się jak spekulanci, a nie inwestorzy, pomimo że mogą uważać się za inwestorów.

Określenie „starannej analizy” można rozumieć jako konkretne narzędzia i sposoby inwestycji. Najpopularniejszym narzędziem utożsamianym z podejściem inwestycyjnym jest analiza fundamentalna (np. danego przedsiębiorstwa). Opiera się ona na badaniu czynników makroekonomicznych, sektorowych oraz tych związanych bezpośrednio z sytuacją w analizowanej spółce⁷.

Najpopularniejszym podziałem podejścia do inwestycji jest podział na inwestowanie aktywne i pasywne⁸. Inwestor pasywny jest zdecydowanie mniej podatny na ryzyko, a jego decyzje inwestycyjne są często utożsamiane z bardzo długim horyzontem czasowym. Inwestor aktywny poświęca zdecydowanie więcej czasu na analizę spółek, a jego portfel może zmieniać się zdecydowanie częściej. Podział ten wiąże się również ze składem portfela inwestycyjnego.

³ Y. Bernard, J.-C. Colli, Słownik ekonomiczny i finansowy, tłum. Bogdan Nowosad, Wydawnictwo Książnica, Katowice 1994, s. 153.

⁴ K. W. Jajuga, Elementy nauki o finansach, PWE Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007, s. 12-13.

⁵ T. Maliński, Giełda Papierów Wartościowych dla bystrzaków, Helion, Gliwice 2015, s. 51.

⁶ B. Graham, D. L. Dodd, Security Analysis: The Classic 1934 Edition, McGraw-Hill, New York 1934, s. 106.

⁷ K. Jajuga, T. Jajuga, Inwestycje: instrumenty finansowe, aktywa niefinansowe, ryzyko finansowe, inżynieria finansowa, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015, s. 149.

⁸ B. Graham, Inteligentny inwestor, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2012, s. 17.

Inwestor pasywny opiera swój portfel na wyższym udziale obligacji skarbowych (utożsamianych za względnie bezpiecznie, ale mniej zyskowe instrumenty) względem inwestora aktywnego. Przedstawiony przez B. Grahama podział to minimum 25%, a maksimum 75% akcji (reszta portfela to obligacje) niezależnie od typu inwestora, ale w przypadku inwestora defensywnego preferowany jest podział po 50%. Natomiast K. Jajuga wskazuje na istotność indywidualnego podejścia do budowy portfela inwestycyjnego. Pierwsza zasada odnosi się do faktu, że inwestowane powinny być wyłącznie wolne środki finansowe (czyli nadwyżka ponad te, które niezbędne są do utrzymania płynności finansowej). Druga zasada odnosi się do rozważań w kategoriach dochodu oraz ryzyka. Poprzez ryzyko należy rozumieć chociażby zaawansowanie poszczególnych instrumentów finansowych. Osoba indywidualna nie powinna korzystać z instrumentów, których mechanizmów nie rozumie, nawet jeżeli jest to rekomendowane przez osoby trzecie. Przy właściwej konstrukcji portfela inwestycyjnego powinno się brać pod uwagę zatem kwestie dostępnych środków, możliwości inwestycji w poszczególne instrumenty oraz analizę akceptowalnego poziomu ryzyka.⁹

Kolejnym istotnym zagadnieniem związanym z inwestycjami są aspekty behawioralne. Wyróżnić można tutaj takie aspekty jak błędy poznawcze, emocjonalne i czynniki społeczno-kulturowe¹⁰. Osoby niezaznajomione z zagadnieniem behawiorystyki w finansach są zagrożone na utratę ulokowanych środków ze względu na podatność (nieświadomość) na błędy, takie jak owczy pęd (podążanie za tłumem), heurystyki (uproszczona analiza) i inne. Ze względu na brak wiedzy o tego typu efektach, osoby takie nie są nawet świadome ryzyka, a inni uczestnicy rynku mogą to wykorzystać, m.in. poprzez manipulacje cenami w celu osiągnięcia korzystniejszej ceny zakupu.

2. Świadomość inwestycyjna w Polsce

Powołując się na literaturę, pojęcie świadomości finansowej (w tym inwestycyjnej) obejmuje nie tylko wiedzę, ale również umiejętności i postawy. Wskazuje się, że świadomość finansowa składa się z następujących elementów: wiedzy, umiejętności, postaw i zachowań¹¹. Wynika z tego, że istotnym elementem są również aspekty behawioralne, które są bezpośrednio związane z postawami i zachowaniami na rynkach. Z badań przeprowadzonych pod

⁹ K. Jajuga, T. Jajuga, *Inwestycje: instrumenty finansowe, aktywa niefinansowe, ryzyko finansowe*, inżynieria finansowa, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015, s. 392 - 393.

¹⁰ H. K. Baker, G. Filbeck, J. R. Nofsinger, *Finanse behawioralne*, tłum. Bartosz Sałbut, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2021, s. 68, 111.

¹¹ M. Cohen, E. McGuinness, J. Sebstad, K. Stack, *Market Research for Financial Education*, Working Paper 2, Microfinance Opportunities, Washington, DC 2006, s. 3.

przewodnictwem A. Kliber¹², dotyczących indywidualnych inwestorów działających na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, wynika istotna różnica w podejściu do ryzyka między kobietami a mężczyznami. Zgodnie z wynikami analizy, kobiety wykazują zazwyczaj wyższą awersję do ryzyka oraz częściej skłonne są opierać swoje decyzje inwestycyjne na opiniach ekspertów. W przeciwieństwie do nich, mężczyźni są bardziej skłonni do podejmowania ryzyka. W tym samym badaniu stwierdzono również, że wykształcenie ma zauważalny wpływ na awersję do ryzyka. Inwestorzy z niższym wykształceniem byli bardziej skłonni do ryzyka. Zgodnie z badaniem przeprowadzonym przez Warszawski Instytut Bankowości i fundację GPW, dowiedzieć się można, że jedynie 56% badanych deklaruje aktywność inwestycyjną przynajmniej w jedną formę instrumentów giełdowych. Co więcej, aż 70% respondentów przyznało, że zna instrument jakim są akcje, ale nie rozumie na czym one polegają¹³.

Najistotniejszym z perspektywy niniejszego artykułu, jest raport opublikowany przez Narodowy Bank Polski - „Diagnoza stanu wiedzy i świadomości ekonomicznej studentów w Polsce” na próbie N=2066 studentów¹⁴. Głównymi wnioskami, które zostały przedstawione to fakt, że obiektywna wiedza z zakresu finansów przyjmuje rozkład zbliżony do normalnego. A to wiąże się z tym, że około połowa studentów posiada poziom wiedzy na poziomie średnim (rozumianym jako wynik 18 – 23 punkty w badaniu przeprowadzonym przez NBP). Ciekawym wnioskiem wynikającym z przeprowadzonego badania jest fakt, że studenci reprezentowali wyraźnie wyższy poziom wiedzy z obszaru ekonomii, finansów i gospodarki względem ogółu Polaków, których poziom wiedzy został zbadany rok wcześniej przez NBP¹⁵. Zauważalna jest również rozbieżność między wiedzą deklarowaną, a tą zmierzoną obiektywnie. Badanie dostarcza informacji, że blisko połowa studentów objętych badaniem oceniła swoją wiedzę jako słabą.

Warto zaznaczyć, że badanie zostało przeprowadzone w roku 2016, zatem blisko dekadę temu. W tym okresie wydarzyło się wiele wydarzeń makroekonomicznych, które mogły zmienić podejście studentów do alokacji środków finansowych. Niech przykładem będzie pandemia COVID-19, która na nowo zdefiniowała postrzeganie światowych łańcuchów

¹² A. Kliber, B. Łęt, A. Rutkowska, Socio-demographic Characteristics of Investors in the Warsaw Stock Exchange – How They Influence the Investment Decision, „Bank i Kredyt”, vol. 47, nr 2, 2016, s. 91-118.

¹³ Warszawski Instytut Bankowości, Wiedza finansowa Polaków w 2025, https://www.wib.org.pl/wp-content/uploads/2025/04/Poziom-wiedzy-finansowej-Polakow_badanie_2025.pdf (dostęp: 12.08.2025).

¹⁴ Narodowy Bank Polski, Diagnoza stanu wiedzy i świadomości ekonomicznej studentów [raport], Departament Edukacji i Wydawnictw NBP, Warszawa 2022, <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/09/diagnoza-stanu-wiedzy-i-swiadomosci-ekonomicznej-studentow.pdf> (dostęp: 12.08.2025).

¹⁵ Narodowy Bank Polski, Badania wiedzy ekonomicznej, <https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/diagnoza-stanu-wiedzy-i-swiadomosci-ekonomicznej-polakow-2015.pdf> (dostęp: 12.08.2025).

dostaw. Również sektor usługowy przeszedł przemianę, pokazując, że możliwa jest digitalizacja wielu usług. Doświadczenia z okresu pandemii mogą wpływać na wybór sektorów spółek, w które lokowane są środki pieniężne. Ulec zmianie mogły także instrumenty finansowe, w które inwestowane są pieniądze, ponieważ okres pandemii wiązał się z dużymi wzrostami wartości kryptowalut jako zdecentralizowanej odpowiedzi na niepewne decyzje rządów, które bezpośrednio wpływają na sytuację na rynkach finansowych. Tym samym próba powtórzenia takiego badania może dostarczyć nowych wniosków. Raport wskazuje również, że poziom doświadczenia jest skorelowany z zaawansowaniem używanych narzędzi inwestycyjnych, gdzie inwestorzy bardziej doświadczenie preferują bardziej złożone metody analizy. Badania w zakresie wiedzy ekonomicznej wykonane przez NBP odbywały się z podziałem na następujące grupy: dzieci i młodzież (edycje 2014 i 2018 i 2022), studentów (2016) oraz dorosłych (edycje 2012, 2015 i 2020)¹⁶.

Analizując wyniki najnowszego badania NBP z 2020 roku, które zostało wykonane na Polakach ogólnie, można dojść do następujących wniosków. Jedynie 8% badanych określiło swoją wiedzę ekonomiczną jako „raczej dużą”, a nikt nie uznał jej za „bardzo dużą”. Względem badania z 2015 roku spadł odsetek osób oceniających swoją wiedzę jako „raczej małą”. Średnio uczestnicy testu odpowiadali poprawnie na 24 z 41 pytań. Badanie wskazuje również, że niższe wyniki prezentowały osoby poniżej 24 roku życia oraz powyżej 55 roku życia. Ta pierwsza grupa jest szczególnie istotna z perspektywy tego badania.

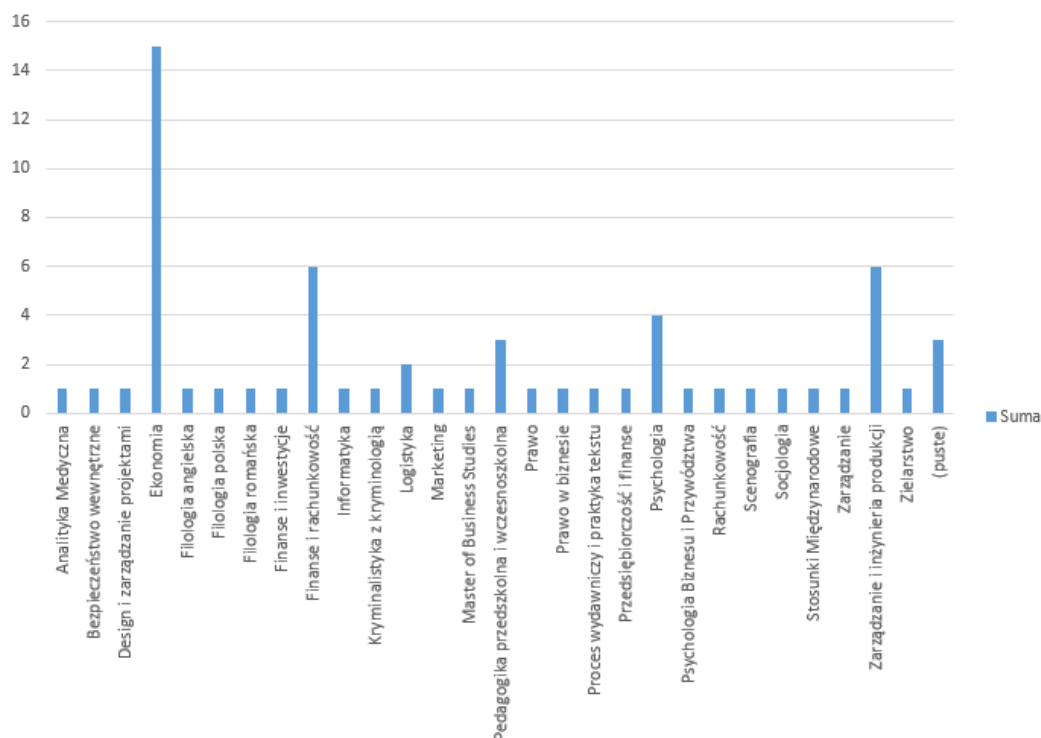
3. Analiza wyników badania świadomości inwestycyjnej studentów

W okresie od marca do czerwca 2025 r. przeprowadzone zostało badanie ankietowe, które skierowane było do studentów i studentek niezależnie od stopnia i kierunku studiów, a to wpływa na niehomogeniczność badanej grupy. W ankiecie udział wzięło 61 osób, z czego 58 to byli studenci różnych uczelni w Polsce. Osoby niebędące studentami zostały zweryfikowane za pomocą pytania pomocniczego zamieszczonego na początku ankiety. Zabieg ten miał na celu zwiększenie pewności co do spójności i właściwego doboru badanej grupy. Badanie składało się z pytań subiektywnych oraz obiektywnych. Pytania subiektywne dotyczyły odczuć uczestników względem własnej wiedzy inwestycyjnej, natomiast obiektywne miały formę testu służącego weryfikacji faktycznych kompetencji inwestycyjnych i zestawieniu ich z samooceną respondentów. W celu ograniczenia losowości niektóre pytania obiektywne miały charakter

¹⁶ Ibidem.

otwarty, co minimalizowało ryzyko odpowiedzi opartych na spekulacji, a nie na rzeczywistej wiedzy.

W badanej próbie 20 osób stanowili mężczyźni, zaś 40 osób stanowiły kobiety. Jedna osoba wybrała opcję „inne”. Wśród uczestników 36 osób kształciło się na studiach pierwszego stopnia, natomiast 22 osoby to osoby kształcące się na poziomie studiów magisterskich. Trzy osoby zostały wykluczone z badania za pomocą pytania przesiewowego, które ograniczyło udział osób niebędących studentami w przeprowadzonym badaniu. Ankietowani zostali zapytani o kierunek studiów (Rysunek 1.), co pozwoliło ocenić zróżnicowanie badanej próby. Na podstawie tego badania stwierdzić można, że około 25 osób mogło zdobyć wiedzę z zakresu inwestowania w ramach studiowanego kierunku.

Rysunek 1. Rozkład kierunków w badanej próbie

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

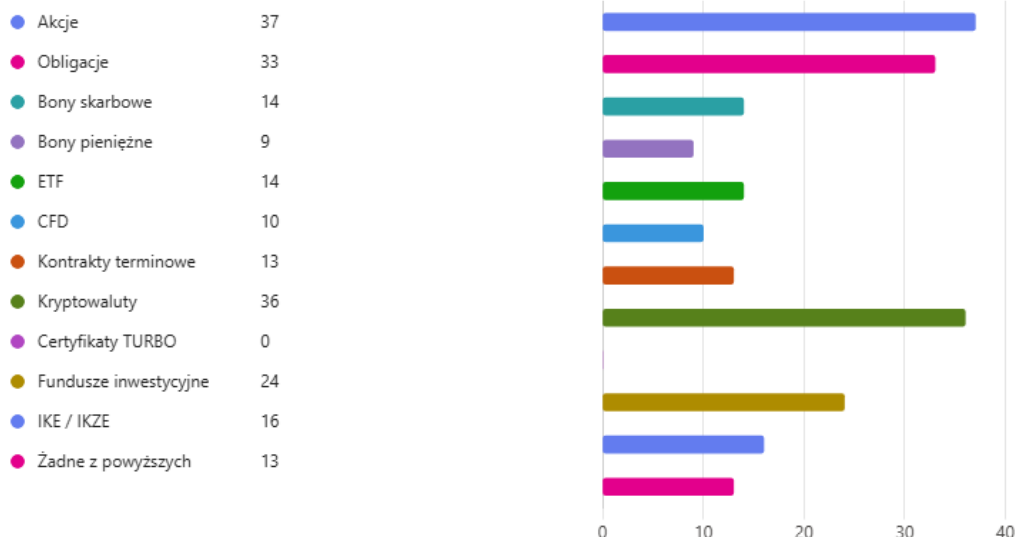
Pierwsze pytanie subiektywne (Rysunek 2.) dotyczyło samooceny wiedzy inwestycyjnej. Spośród przebadanych studentów 45% oceniło ją jako słabą lub zadeklarowało jej brak. Po uwzględnieniu osób określających swoją wiedzę jako przeciętną okazało się, że aż 79% respondentów uznaje, iż nie dysponuje dobrą wiedzą inwestycyjną.

Rysunek 2. Ocena wiedzy inwestycyjnej respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

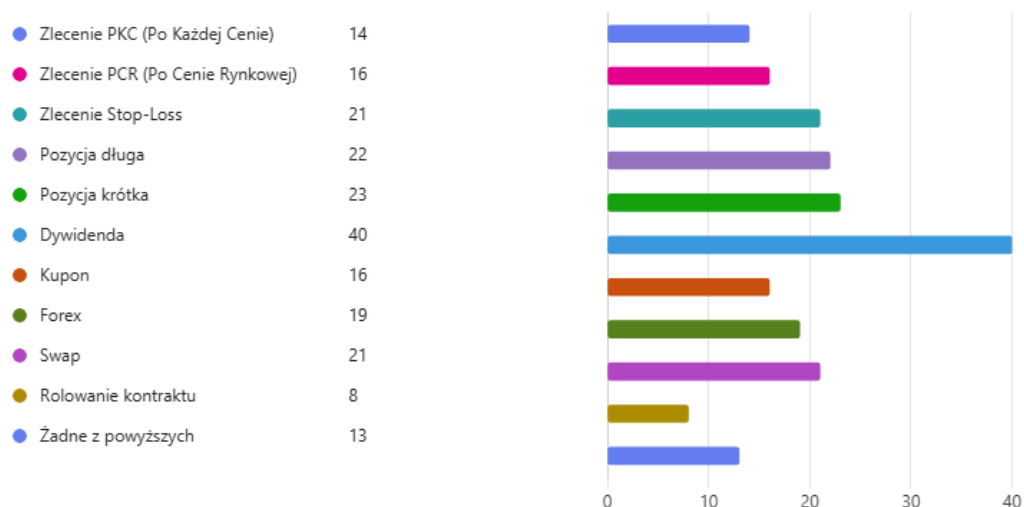
Kolejne pytanie subiektywne (Rysunek 3.) brzmiało: „Które z wymienionych instrumentów/sposobów inwestowania byłabyś/byłbyś w stanie zdefiniować lub wyjaśnić osobie niezorientowanej w inwestycjach?”. Najczęściej wskazywanymi instrumentami były akcje, kryptowaluty oraz obligacje. Trzydzieści osób przyznało, że nie potrafi wyjaśnić żadnego z wymienionych instrumentów.

Rysunek 3. Liczba osób deklarujących zdolność zdefiniowania lub wyjaśnienia poszczególnych instrumentów i metod inwestowania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

Pytanie dotyczące podstawowych pojęć inwestycyjnych wymagało od studentów wskazania terminów im znanych. Poza pojęciem „dywidenda” – zadeklarowanym przez 40 osób – żadne inne pojęcie nie uzyskało ponad 23 wskazań, co przedstawione zostało na rysunku 4. Ponadto trzynaście osób oświadczyło, że nie zna żadnego z proponowanych terminów, co sugeruje ograniczoną znajomość nawet podstawowych zagadnień inwestycyjnych.

Rysunek 4. Liczba respondentów deklarujących znajomość poszczególnych pojęć

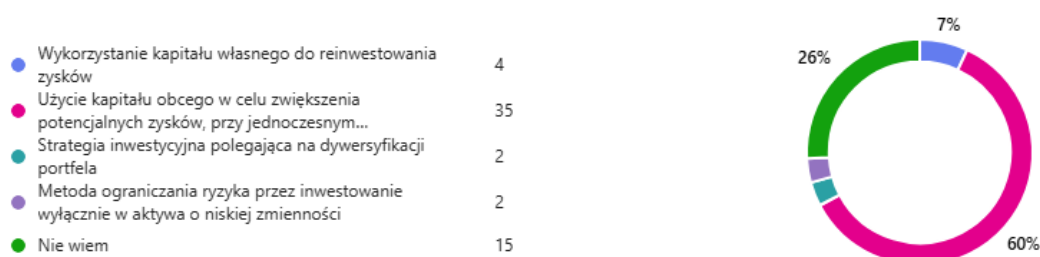
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

Następne pytania miały formę testu i służyły weryfikacji rzeczywistej wiedzy respondentów oraz zestawieniu wyników z ich wcześniej deklarowaną samooceną. Pierwszym tego typu pytaniem była prośba o wyjaśnienie pojęcia dywersyfikacji portfela inwestycyjnego. Aż 31 studentów wpisało odpowiedź „nie wiem” lub podobną. Stanowi to około 53% przebadanych studentów. Pozostałe 27 odpowiedzi można w co najmniej pewnym stopniu uznać za poprawne i związane z pojęciem dywersyfikacji.

W przypadku pytania o opis analizy fundamentalnej oraz technicznej, 42 studentów udzieliło odpowiedzi „nie wiem” lub podobnej. Spośród studentów, którzy udzielili innej niż wskazana odpowiedzi, dwanaście można uznać za poprawne, natomiast cztery nie spełniają warunków zaliczenia odpowiedzi. Oznacza to tyle, że około 79% studentów nie potrafi określić tych dwóch pojęć.

W pytaniu o mechanizm funkcjonowania obligacji i wpływ zmian stóp procentowych, 33 studentów zadeklarowało brak wiedzy („nie wiem” lub podobne). Dziesięć odpowiedzi uznano za poprawne, natomiast jedenaście – za niespełniające wymogów merytorycznych. Tylko 17% respondentów wskazało poprawny mechanizm działania obligacji.

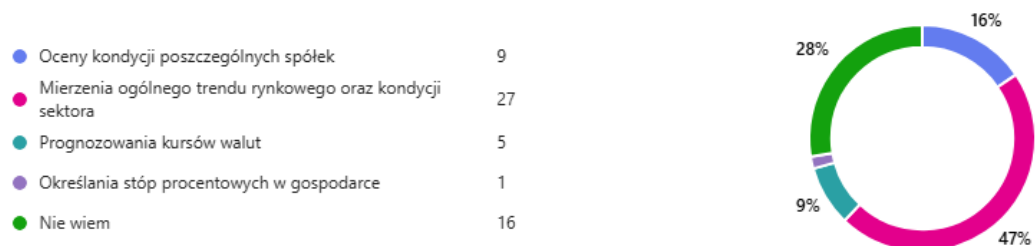
Kolejne pytania miały formę zamkniętą. W pytaniu dotyczącym definicji dźwigni finansowej (Rysunek 5.) 60% studentów wybrało poprawną odpowiedź: „Użycie kapitału obcego w celu zwiększenia potencjalnych zysków, przy jednoczesnym zwiększeniu ryzyka”. Warto zauważyć, że odpowiedzi 14% respondentów (odpowiedzi inne niż poprawna oraz „nie wiem”) wskazują na możliwość wystąpienia opisanego w pierwszej części pracy błędu nadmiernej pewności siebie. Ankietowani pomimo możliwości wyboru opcji „nie wiem”, wybrali odpowiedź błędną, co może świadczyć o ich przecenianiu własnej wiedzy.

Rysunek 5. Odpowiedzi respondentów na pytanie o definicję dźwigni finansowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

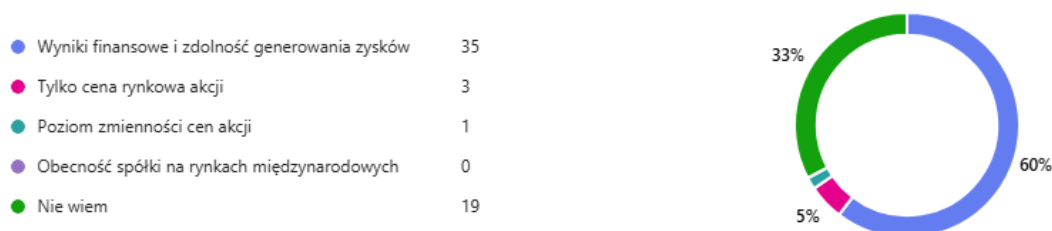
W pytaniu o główną rolę indeksów giełdowych (Rysunek 6.) 47% respondentów odpowiedziało poprawnie, wskazując na odpowiedź, że indeksy giełdowe służą głównie do „mierzenia ogólnego trendu rynkowego oraz kondycji sektora”. Podobnie jak w poprzednim pytaniu, również w tym można przypuszczać wystąpienie błędu nadmiernej pewności siebie, ponieważ pomimo możliwości wyboru opcji „nie wiem”, 25% respondentów wybrało odpowiedź błędną.

Rysunek 6. Odpowiedzi respondentów na pytanie o rolę indeksów giełdowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

W pytaniu dotyczącym kluczowej zmiennej w analizie fundamentalnej (Rysunek 7.) 60% udzieliło właściwej odpowiedzi, którą jest odpowiedź „wyniki finansowe i zdolność generowania zysków”. W tym pytaniu jedynie 7% respondentów odpowiedziało błędnie.

Rysunek 7. Odpowiedzi respondentów do pytania o kluczowe zmienne w analizie fundamentalnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

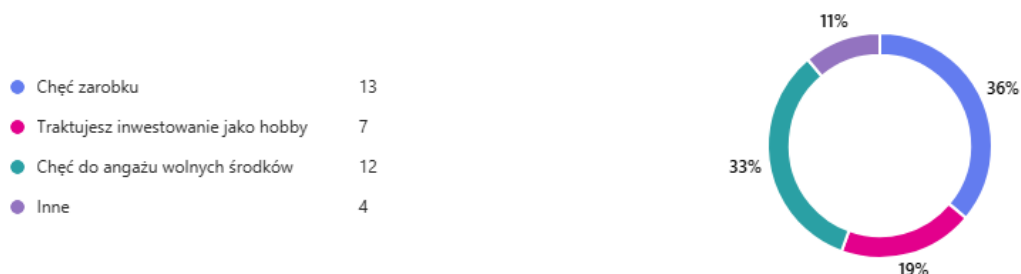
Następna część ankiety dotyczyła rzeczywistych doświadczeń respondentów z inwestycjami. Co najmniej raz zainwestowało 21 studentów, a 26 rozważa to w przyszłości. Jedenastu badanych zadeklarowało brak chęci inwestowania, co przedstawia rysunek 8.

Rysunek 8. Deklaracje respondentów dotyczące inwestycji własnych środków

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

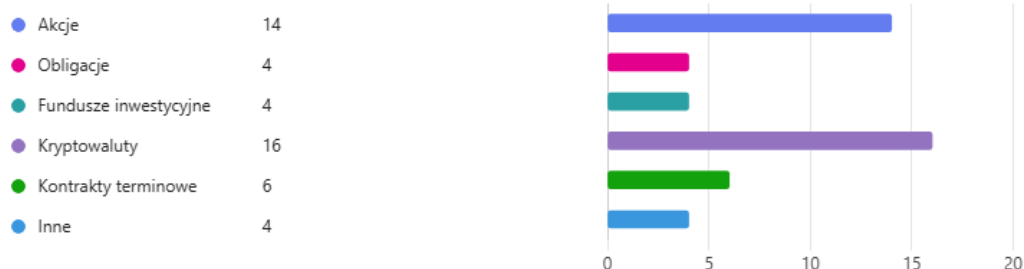
Respondenci, którzy wskazali wcześniejsze inwestycje, odpowiadali na pytania o motywacje swoich działań. Pierwsze pytanie dla tej grupy respondentów odnosiło się do pobudek związanych z poczynionymi inwestycjami (Rysunek 9.). Najczęściej wybieranymi odpowiedziami była chęć zarobku oraz angażu wolnych środków finansowych. Warto natomiast zwrócić uwagę na fakt, że 7 osób traktuje inwestowanie jako formę zainteresowania i sposób spędzania wolnego czasu.

Rysunek 9. Odpowiedzi respondentów o motywacje podjęcia inwestycji

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

Najpopularniejszymi przedmiotami inwestycji były kryptowaluty oraz akcje (Rysunek 10.). Mimo że kryptowaluty są relatywnie nowym instrumentem, okazały się istotne zwłaszcza dla młodych inwestorów, z którymi utożsamia się studentów.

Rysunek 10. Struktura lokowanych aktywów według deklaracji respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

Kolejne pytanie odnosiło się do środków przeznaczonych na inwestycje (Rysunek 11.). W tym pytaniu najpopularniejszym przedziałem jest 1000 – 50000 PLN zbierając sumarycznie 67% inwestujących.

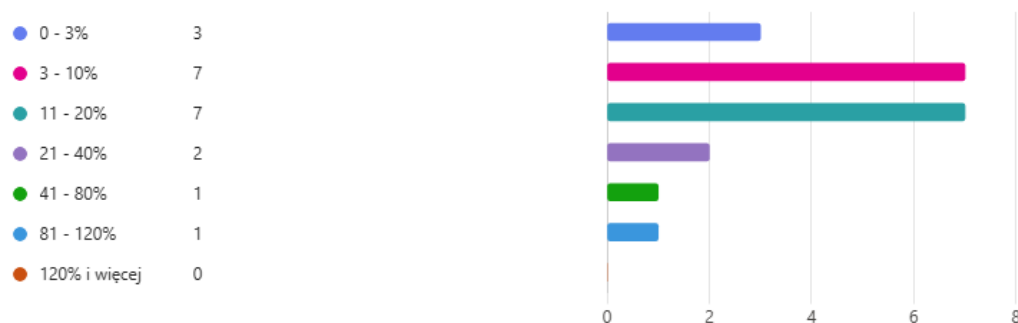

Rysunek 11. Kwoty środków przeznaczonych na inwestycje według deklaracji respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

Analiza odpowiedzi na pytanie o oczekiwaną stopę zwrotu, widoczne na rysunku 12, pozwala sformułować interesujące wnioski. Pomimo popularności kryptowalut jako klasy aktywów, oczekiwania większości studentów mieściły się w przedziale 3–20%, odpowiadając stopom zwrotu indeksu S&P 500¹⁷ w poszczególnych latach. Oznacza to, że mimo wysokiej zmienności kryptowalut, ankietowani formułują oczekiwania zbliżone do stóp zwrotu klasycznych instrumentów finansowych.

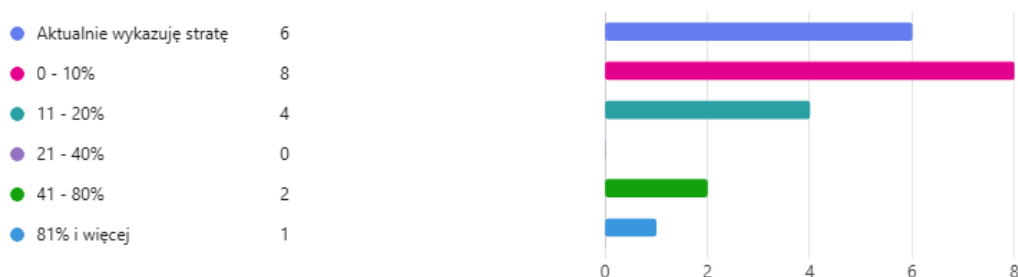
¹⁷ Koszerne Analizy, S&P 500 – analiza, <https://koszerneanalizy.pl/sp-500-analiza/> (dostęp: 12.08.2025).

Rysunek 12. Deklarowana przez respondentów oczekiwana roczna stopa zwrotu z inwestowanego kapitału

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

Rzeczywiste stopy zwrotu inwestujących studentów były statystycznie niższe niż te oczekiwane, co przedstawia rysunek 13. Około 29% wykazywało stratę, a większość (około 38%) wykazywała zwrot w zakresie 0 – 10%.

Rysunek 13. Deklarowana przez respondentów rzeczywista stopa zwrotu z zainwestowanego kapitału

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

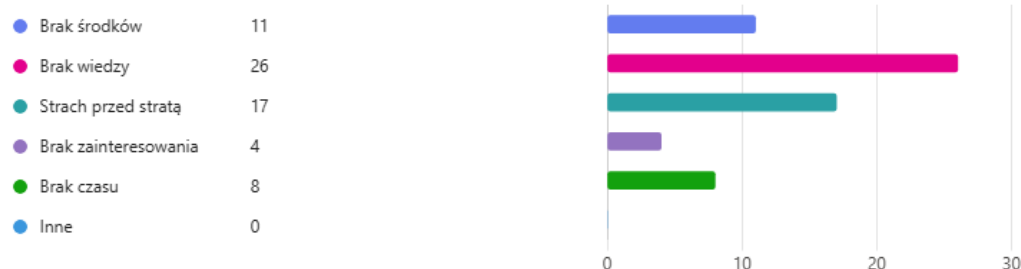
Ostatnim pytaniem dla ankietowanych, którzy inwestują było pytanie o źródła, z których czerpią wiedzę inwestycyjną (Rysunek 14.). Brak tutaj wyróżniającego się źródła wiedzy, a zauważalne jest, że studenci czerpią wiedzę z różnych źródeł.

Rysunek 14. Źródła wiedzy inwestycyjnej wskazywane przez respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

W ostatnim pytaniu skierowanym do studentów, którzy nie inwestowali swoich środków, zapytano ich o przyczyny rezygnacji z inwestycji (Rysunek 15.). Najczęściej wskazywano „brak wiedzy”, co podkreśla konieczność edukacji inwestycyjnej nie tylko na kierunkach finansowych. Istotnym motywem okazał się również strach przed stratą, będący przejawem niewystarczającej świadomości ryzyka, które jest nieodłącznym elementem podejmowania decyzji – także poza rynkiem finansowym. Warto zauważyć, że jedynie cztery osoby zadeklarowały całkowity brak zainteresowania inwestowaniem.

Rysunek 15. Czynniki powstrzymujące respondentów przed inwestowaniem

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

Powyższe pytanie podkreśla potrzebę zwiększenia dostępu do wiedzy inwestycyjnej wśród studentów, zwłaszcza na kierunkach niefinansowych. Wskazuje ono na to, że studenci są chętni do zdobywania wiedzy z zakresu finansów, jednakże albo nie mają takiej możliwości, albo nie dostrzegają łatwego dostępu do nich.

4. Wnioski z badania świadomości inwestycyjnej studentów

Przeprowadzone badanie, pomimo faktu ograniczonej grupy badawczej, dostarcza danych, które wskazują pewne wnioski oraz są źródłem informacji na temat tego jakie powinno się podjąć decyzje w celu poprawy wyników.

Pierwszym istotnym wnioskiem jest fakt, że badani studenci oceniają swoją wiedzę jako słabą. Było to aż 45% badanych studentów. Co więcej, na podstawie części testowej ankiety można stwierdzić, że rzeczywisty poziom wiedzy jest jeszcze niższy, co zgadza się z przyjętą hipotezą. Było to wyjątkowo zauważalne w przypadku pytań otwartych, gdzie w pytaniu o definicję dywersyfikacji aż 53% studentów nie znało właściwego pojęcia. W przypadku pytania o rozróżnienie analizy fundamentalnej oraz technicznej aż 79% (42 osoby) nie odpowiedziało na to pytanie poprawnie. Na pytania testowe o charakterze zamkniętym studenci odpowiadali lepiej, jednakże warto pamiętać, że tego typu pytania wiążą się z ryzykiem wyboru losowej odpowiedzi. W przypadku pytania z czterema możliwymi odpowiedziami jest aż 25% szans na wybór tej właściwej. W pytaniach zamkniętych 60% poprawnie zdefiniowało finansową dźwignię, 47% właściwie wskazało główną rolę indeksów giełdowych, a 60% rozpoznało kluczową zmienną w analizie fundamentalnej. Na podstawie odpowiedzi testu można stwierdzić, że część studentów przecenia swoją wiedzę inwestycyjną.

Około 34% badanych studentów wskazało na rzeczywiste doświadczenie inwestycyjne, a struktura ich portfela skupia się głównie na instrumentach rynku akcji oraz kryptowalut, a najpopularniejszym przedziałem inwestycji jest 1000 – 10 000 PLN. Warto jednak zaznaczyć, że niewiele mniej popularnym przedziałem jest ten 10 000 – 50 000 PLN (jedynie dwie odpowiedzi mniej). Studenci, którzy inwestują na rynkach wskazują na oczekiwaną stopę zwrotu głównie w przedziale 3 – 20%, natomiast ich rzeczywiste stopy zwrotu są niższe. Wśród badanych studentów 29% poniosło stratę, a 38% osiągnęło zwrot na poziomie 0 – 10%. Tym samym można postawić tezę, że ograniczona wiedza inwestycyjna rzeczywiście wpływa na wyniki inwestycyjne.

Drugą istotną grupą badanych byli studenci, którzy wskazali, że planują poczynić inwestycje w przyszłości (43%), natomiast 18% deklaruje brak takiej chęci. Ważniejsze są jednak powody takiego stanu rzeczy. Największymi barierami wejścia dla studentów są brak wiedzy oraz strach przed stratą (obie opcje wybrano łącznie 43 razy). Oznacza to tyle, że znaczna część studentów byłaby zainteresowana zagadnieniem inwestowania, ale nie mają do tego odpowiedniej wiedzy i umiejętności. O ile przedmioty związane z inwestycjami pojawiają się w toku studiów związanych z ekonomią oraz finansami, to studenci innych kierunków zmuszeni są pozyskiwać tę wiedzę we własnym zakresie. Ponieważ finanse stanowią

immanentną część życia każdego człowieka, warto rozważyć położenie większego nacisku na tę wiedzę zarówno na etapie kształcenia średniego, jak i wyższego, tak jak ma to miejsce chociażby w przypadku wychowania fizycznego. Inną (mniej inwazyjną w program nauczania) propozycją jest zwiększenie częstotliwości kursów oraz konkursów w temacie finansów. Przykładem istniejących już konkursów są chociażby „EconoMY! Challenge” oraz „Index Investment Challenge”. Przykładem kursu może być chociażby „Letnia Szkoła Giełdowa” realizowana przez Giełdę Papierów Wartościowych. Odpowiedzi studentów pozwalają postawić tezę, że aktualnie dostępne źródła wiedzy są niewystarczające lub zbyt słabo promowane, przez co tworzy się znaczna grupa studentów chętnych do poszerzania swoich kompetencji inwestycyjnych, jednakże niewidzących sposobności ku temu. Prawdopodobnym jest, że problem został już dostrzeżony, ponieważ chociażby w 2025 roku, rząd RP przyjął „Krajową Strategię Edukacji Finansowej”¹⁸. Nakierowana jest ona na wyrównywanie luk kompetencyjnych, w tym wśród młodzieży szkolnej i studentów właśnie w zakresie edukacji finansowej.

Badanie ze względu na ograniczoną liczbę badanych, nie jest tak dokładne jak badanie przeprowadzone przez NBP w 2020 roku, jednakże nie odbiega znacząco od wniosków, które zostały tam przedstawione w odniesieniu do młodych osób. Tym samym przeprowadzona analiza potwierdza tylko zasadność wdrażania tego typu programów, tak aby poprawiać świadomość finansową młodych ludzi, tak aby ich kapitał był inwestowany świadomie.

Bibliografia

1. Baker H. K., Filbeck G., Nofsinger J. R., *Finanse behawioralne*, tłum. Bartosz Sałbut, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2021.
2. Bernard Y., Colli J.-C., *Słownik ekonomiczny i finansowy*, tłum. Bogdan Nowosad, Wydawnictwo Książnica, Katowice 1994.
3. Cohen M., McGuinness E., Sebstad J., Stack K., *Market Research for Financial Education, Working Paper 2, Microfinance Opportunities*, Washington, DC 2006.
4. Graham B., *Inteligentny inwestor*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2012.
5. Graham B., Dodd D. L., *Security Analysis: The Classic 1934 Edition*, McGraw-Hill, New York 1934.
6. Jajuga K. W., *Elementy nauki o finansach*, PWE Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.
7. Jajuga K., Jajuga T., *Inwestycje: instrumenty finansowe, aktywa niefinansowe, ryzyko finansowe, inżynieria finansowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015.

¹⁸ REE2024, Rząd przyjął Krajową Strategię Edukacji Finansowej, <https://ree2024.pl/aktualnosci/rzad-przyjal-krajowa-strategie-edukacji-finansowej/> (dostęp: 12.08.2025).

8. Kahneman D., Tversky A., Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk, „Econometrica”, vol. 47, nr 2, 1979.
9. Kliber A., Łęt B., Rutkowska A., Socio-demographic Characteristics of Investors in the Warsaw Stock Exchange – How They Influence the Investment Decision, „Bank i Kredyt”, vol. 47, nr 2, 2016.
10. Koszerne Analizy, S&P 500 – analiza, <https://koszerneanalizy.pl/sp-500-analiza/> (dostęp: 12.08.2025).
11. Maliński T., Giełda Papierów Wartościowych dla bystrzaków, Helion, Gliwice 2015.
12. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Podsumowanie projektu EUROSTUDENT 8, <https://www.gov.pl/web/nauka/podsumowanie-projektu-eurostudent-8> (dostęp: 12.08.2025).
13. Narodowy Bank Polski, Badania wiedzy ekonomicznej, <https://nbp.pl/edukacja/badania-wiedzy-ekonomicznej/> (dostęp: 12.08.2025).
14. Narodowy Bank Polski, Diagnoza stanu wiedzy i świadomości ekonomicznej studentów, Departament Edukacji i Wydawnictw NBP, Warszawa 2022, <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/09/diagnoza-stanu-wiedzy-i-swiadomosci-ekonomicznej-studentow.pdf> (dostęp: 12.08.2025).
15. REE2024, Rząd przyjął Krajową Strategię Edukacji Finansowej, <https://ree2024.pl/aktualnosci/rzad-przyjal-krajowa-strategie-edukacji-finansowej/> (dostęp: 12.08.2025).
16. Warszawski Instytut Bankowości, Wiedza finansowa Polaków w 2025, <https://www.wib.org.pl/wiedza-finansowa-polakow-w-2025/> (dostęp: 12.08.2025).